

Referat af møde i studiegruppe omkring Københavns Kommunes klimaplan

Tid: tirsdag den 7. april 2009 klokken 19.00 – 21.30

Sted: Miljøpunkt Indre By-Christianshavn, Rådhuspladsen 77

Emne: CO2-neutralitet ved Klaus Illum

Kjeld A. Larsen åbner ballet og byder velkommen til Klaus Illum. Kjeld A. Larsen siger, at vi i studiekredsen mangler viden omkring CO2 og at vi derfor har inviteret Klaus Illum i dag. Klaus Illum har bl.a. været konsulent på SESAM energisystemet.

Derefter præsentation af deltagerne.

Til stede:

- Kjeld A. Larsen (Rådet for Bæredygtigt Trafik)
- Thomas Young (Klimabevægelsen København, lokalgruppe)
- Ane Wraae Nielsen (Klimabevægelsen København, lokalgruppe)
- Thomas Meinert Larsen (Klimabevægelsen Danmark, Landsudvalget)
- Gazelle Buchholtz (Miljøpunkt 21 Indre By og Christianshavn)
- Jens Hvass (Miljøpunkt 21 Indre By og Christianshavn)
- Marusa Balic Kefaloukos (Styregruppen for områdeløft, Amager)
- Katja Lange (Miljøpunkt)
- Søren Würtz (Foreningen Nordens Ungdoms Klimaudvalg)
- Sune Back (Foreningen Nordens Ungdoms Klimaudvalg)
- Stefan Naef (Middelgrundens Vindmøllelaug)

Klaus Illums præsentation

Gennemgangsplanen for Klaus Illums oplæg er således, at han først udstikker rammerne for CO2-udslippet på globalt plan. Derefter relateres dette til hvorfor man er nødt til at gøre et mere solidt arbejde end det, der præsenteres i Københavns Kommunes Klimaplan. Det er Klaus Illums indtryk, at klimaplanen ikke er ambitiøs nok i forhold til de udfordringer, som vi står over for.

Vækst i befolkningen

Den befolkningstilvækst, der er oplevet gennem det seneste århundrede er primært drevet af muligheden for at afbrænde fossile brændstoffer. Med andre ord: uden fossile brændstoffer kunne verdens befolkning ikke være steget så meget som det er i dag. Derfor må det også forventes at den globale befolkningstilvækst falder i årene fremover, idet vi nu oplever at olie- og naturgasreserverne er på vej ned, - og idet kul-reserverne sandsynligvis også er på vej ned. Pointen er, at vi er i en situation, som ikke varer ved.

Se PowerPoint fra oplæg vedrørende stigning i CO2-udslip, der er proportional med olieforbruget.

De lande der bruger mest olie er stort set alle OECD-landene. Derfor har de til sammen også det højeste CO2-udslip. Resten af verden har et udslip på omkring 1/5 af OECD-landenes samlede udslip.

Der forventes fremover en befolkningsvækst, om end den måske vil være lidt lavere end tidligere. Indregnes denne vækst i stigningen af CO2-udslippet betyder det, at vi kan forvente en endnu højere stigning end mange regner med. Derfor kan vi ikke vente til år 2050 med at skære ned på CO2-udslippet – vi skal skære rigtig meget ned inden 2030. Tidshorizonten er derfor ikke 40 år – det er 20 år,

hvis vi ikke – ifølge klimaforskerne – skal løbe en overvejende stor risiko for at nå over "the tipping point", dvs. det punkt, hvor mængde af CO₂-udslip bliver så højt, at en række ukontrollerbare konsekvenser vil indtræde.

På baggrund af dette har Klaus Illum to budskaber:

- Vi skal derfor holde fast i at gå efter en drastisk CO₂-reduktion, og vi skal gå hele vejen, for hvis vi ikke gør det, så er det tåbeligt at spille penge og energi på noget, som alligevel løber ud over kanten. Der er en meget kort tidshorisont og derfor er det meget vigtigt, at vi gør noget nu.
- Kan vi ikke gøre det i Danmark, så er der intet sted på kloden, hvor man kan gøre dette.

Olieforbruget

Verden er blevet som den er, fordi man i 1850-erne fandt olie. Olie har været kilden til al vækst, på grund af muligheden for at bygge motorer, maskiner mv., som kan transportere ting og mennesker.

Der er to scenarier for det forventede olieforbrug i de kommende år. Pointen er, at forskellen mellem de to scenarier ikke vil betyde noget egentligt for klimaforandringerne. Begge scenarier vil betyde stor klimaforandringer.

Scenario 1: Hvis man forestiller sig at forbrugsstigningen vi har i dag vil fortsætte, og hvis man forestiller sig at det vil "tippe" i 2016, hvor man vil få maks. udvinding på 1200 mia. tønder og det derefter vil falde igen – fordi der er nedgang i mængden af olie.

Scenario 2: Går på at der er en maks. udvinding på 1800 mia. tønder, så vil det ikke være en dramatisk ændring, idet allerede ved en udvinding på 1200 mia. tønder er forbruget er så højt at det er skadeligt. Med en stigning til de 1800 mia. tønder ville man måske se en forskydning på 7-8 år, men dette får ingen betydning i det lange løb.

Væksten vil være hos de lande, der har olie-ressourcerne i jorden. Det er ikke OECD-landene

En stor del a OECD-landene vil opleve at deres olieressourcer slipper op i de kommende år. Det er fx Norge og Danmark. De lande, der fortsat har olie vil være Rusland, Mellemøsten, Venezuela. Det bliver også de lande, der vil opleve vækst.

Kommentar fra Søren Würtz og Stefan Naef: Der også er en mulighed for, at de fattige lande vil sælge olien til OECD-landene, idet OECD-landene vil tilbyde en meget høj pris for at købe olien. På den måde vil man måske forvente, at de vil sælge til de rige lande, der kan betale mest. Derfor vil de rige lande måske fortsat opleve meget vækst.

Klaus Illum kommenterer dette: han forventer at de 3. verdenslande/ udviklingslande, som det handler om, også vil blive bidt af deres egen vækst og derfor vil kræve deres eget forbrug og deres egne biler. Dette vil modarbejde at regeringerne i de olieproducerende lande vil sælge olien til OECD-landene frem for beholde den til eget brug.

Olien slipper op, så det er ikke et valg om at bruge mindre olie – vi bliver nødt til at bruge mindre olie

Vi er ikke i en situation, hvor vi ikke på sigt kan vælge at bruge biler i mindre grad, eller vælge at bruge mere olie – vi kommer *ikke* til at bruge mere olie for der er ikke mere!

Derfor er spørgsmålet om vi kan indrette os således at vi kan komme ind i fremtiden uden de helt store problemer? Det er i det perspektiv, at man skal se de tiltag, der kommer fra Københavns Kommune. Man skal se på om deres klimaplan er tilstrækkelig ambitiøs til at drage befolkningen ind i de problemer, der tegner sig nu – og som vil få store konsekvenser ud i fremtiden.

Om Københavns Kommunes klimaplan

Klaus Illum synes ikke, at Københavns Kommune og dem, der har lavet input til det, har behandlet problemet med den seriøsitet og alvor, som man skylder befolkningen. Der er fx ikke lagt op til en konstruktiv belysning af problemerne, som fortæller befolkningen at man er tvunget til at gøre noget ved problemerne.

Klaus Illum siger, at det kommer bedst til udtryk i den liste, som Kjeld har lavet, hvor han gennemgår de forskellige områder.

Det afgørende er økonomien – adfærdsændring sker gennem økonomiske incitamenter

Klaus Illums pointe er, at den eneste måde man virkelig kan sikre adfærdsændringer hos befolkningen er ved at ramme borgerne på pengepungen. Det er fx kørselsafgifter. Men her er de virkninger, der kommer afhængige af den samfundsmæssige økonomiske situation fordi den bestemmer hvor mange penge folk har til rådighed efter skat og efter de faste udgifter. Befolkningen reagerer primært på pilsken, altså på at det rammer pengepungen.

Alt dette med økonomien mangler i Københavns Kommunes klimaplan, og det synes han er et alvorligt metodisk problem.

Han synes også ordet virkemidler er forkert. Han siger at de som regel er økonomiske og administrative regelsæt er virkemidler. Derfor er bygningen af et hus ikke et virkemiddel, det er i stedet de økonomiske incitamenter til at bygge et hus, som er mere klimavenligt.

Kommentar fra Steffan Naef: man kan både satse på forbrugeradfærd og på mere forbrænding af affald. Og det er jo til en vis grad et sats om man vil gøre det ene og det andet. Det kan fx ikke svare sig både at satse på at isolere alle bygninger og så samtidig sørge for geotermiske kraft-varmeværk.

Kommentar fra Søren Würtz: Det er måske ikke kun dårligt at lave en række talmæssige beregninger i klimaplanen. Det kan være, at det er svært for en studiegruppe at arbejde med, men det kan være godt at bruge over for nogle politikere.

Kommentar fra Jens Hvass: Der er et stykke folkeforførelse i klimaplanen, idet den reelt ikke er CO₂-neutral. Derfor er en reel diskussion hvorvidt målet for CO₂-reduktion er ambitiøst nok. Vi bør derfor diskutere hvad der ville være ideelt at forlange fra CO₂-neutralitet i en klimaplan som denne.

Klaus Illum: klimaplanen er urealistisk, da man ikke kan regne København som et lukket område

Klaus Illum tager udgangspunkt i system-teori, hvor man isolerer et lukket område fra interaktion med verden uden for. System-teori bruger Klaus Illum til at sige, at Danmark kan betragtes som et relativt lukket område, hvor man kan sige, at der er lukket for CO₂-udledning uden for landet og for den udledning, der ligger i landet.

Derfor kan vi snakke om et land med lukket CO₂ og som en lukket politisk enhed: her kan man med en vis rimelighed lave et regnestykke for Danmarks CO₂-

udledning og dets politiske system. Men man kan ikke gøre dette for en kommune eller en by. Klaus Illum anerkender at det er den opgave, der er blevet stillet for Københavns Kommune, men her skulle Københavns Kommune have påpeget at opgaven ikke er mulig at løse. Man kan ikke lave en udregning for et lukket København, for det giver ikke mening.

Kommentar fra Søren Würtz: Der bør jo ske et eller andet og derfor må man gøre noget på kommunalt plan, når nu de københavnske politikere ikke sådan lige kan påvirke den nationale politik.

Kommentarer fra Jens Hvass: Der er 3 grunde til at kommunens klimaplan er et godt udgangspunkt:

- 1) Gennem udarbejdelse af klimaplanen er Københavns Kommune blevet opmærksom på hvilke områder, der er behov for at udvikle. Fx er Københavns Kommune kommet frem til at det er nødvendigt at måle CO2 på nogle områder, hvor der hidtil ikke er målt. Dette er nødvendigt at udvikle for at man overhovedet kan gå ind og lave en ændring.
- 2) Klimaplanen er også et godt forsøg på at gå foran i København, hvor man i byen er ved at etablere viden om at man rent faktisk kan gå ind og lave én af de her store planer. Det er således håbet at man bagefter kan udvide med flere kommuner.
- 3) Klimaplanen bliver brugt til at stramme over for politikerne. Der ligger nu meget mere forståelse for CO2-udledning på forskellige områder, som man kan bruge som argument over for fx miljø- og teknikudvalget.

Kjeld A. Larsen problematiserer hvor svært det er at tale om CO2-neutralitet indenfor et afgrænset geografisk område

Han påpeger, at hvis man medtager fodaftryksberegningen, så kan man kun beregne CO2-neutralitet på global skala. Hvis man så ser på andre felter, så kan man måske gå ned på mindre geografiske områder. Men det kan man alligevel ikke, for man skal alligevel ind til det område, hvor CO2 måles, fx se på et pendlerområde.

Hvis man så ser på energiområdet; så er der en række kraftværker, der ligger i nogenlunde i nærhed af København. Problemet er bare, at kraftværkerne alligevel får råstoffer importeret fra hele verden.

Kjeld Larsens pointe: Det er meget svært at få mening i det fordi CO2-udslippet altid vil være uden grænser, dvs. ikke rigtig kunne afgrænses til at kunne måles inden for Københavns Kommune.

Kjeld ønsker, at der også tages højde for den CO2, der udledes ved byggerimaterialer

Der er nogle ting, som ikke er med i planen: Nogle VVM-beregninger har vist, at hovedproblemet ikke er om man skal ned i tunneller med bilerne, men at det er den beton, der skal bruges for at lave tunnellerne, som er CO2-tung. Det er desværre ikke noget, som konsulenthusene gør opmærksom på. Hvorfor diskuterer man så ikke hvordan man kan lave byggeri på en helt anden måde, som er meget mere CO2-neutral?

El-produktion

Klaus Illum vil forsøge at se på Danmark som et lukket område, som man med en vis rimelighed kan lave CO2-planlægning indenfor

Han fremviser, at man kan lave regnskaber for alle områder inden for Danmark. Her kan man se hvordan varmemeforbruget er fordelt i hele landet. Sagen er, at man skal tage udgangspunkt i hele landets energisystem, idet fjernvarmeområdet er forbundet. Derfor giver det ikke mening at lave en el-forsyningsanalyse af

København uden at gøre det i relation til det samlede system. Her kan man ikke regne ud hvad CO₂-udsippet er på baggrund af el-forbruget, for det gælder jo for hele landet og kan svært isoleres for Københavns område.

Hvor ville Klaus Illum sætte ind, hvis han skulle sige noget til Københavns politikere:

- Transport: Det mest effektive man kan gøre er at reducere biltrafikken så meget som muligt og at få så mange som muligt af pendlerne til at benytte tog i stedet for bil.
- Dernæst skal man naturligvis heller ikke bruge penge på Frederikssundsmotorvej.
- Det er vigtigt at påpege fordelene ved at indlede samarbejde med de nærliggende kommuner, så man arbejder med et større område.
- Ned med elforbruget – få det stabiliseret på et meget lavere niveau end i dag.
- Og hvis man kunne tænke nationalt: Sænk temperaturen i fjernvarmeområdet – ikke så meget fordi der er for meget varmetab i rørene, men fordi når man skal have varme ind i rørene så er der ikke køle nok til rørene. Det betyder så enten at folk skal isolere eller have større radiatorer. Der står vist også i planen at fjernvarmetemperaturen skal sænkes på nogle områder.
- Københavns Kommune kan godt sænke el-forbruget, men det flytter ikke særlig meget i forhold til det samlede el-forbrug. Rent teknisk kan det godt lade sig gøre, men Klaus Illums pointe er, at det ikke batter det helt store i det store regnskab.

Men pointen bliver igen, at også det med el-forbruget ryger ind i den nationale politik og derfor ikke kan bruges til noget. Som politiker i København ville Klaus Illum derfor hellere påvirke de nationale politikere for en national handlingsplan frem for at lave en klimastrategi for Københavns Kommune. Med hensyn til at bygge vindmøller, så er gevinsten ved det ikke så stor, som effekten fx ville være hvis man havde gennemført den fælles el-strategi. Vindmøller er kun en dråbe i vandet fordi man fortsat ikke har formået at udnytte energien godt nok.

Pointen er også at hvis vi sidder med de mange regnestykker som skal til for at vi kan snakke om hvilken mængde at CO₂-udledning, der sker i København, så spilder vi tiden, hvor vi i stedet kunne bruge tiden og ressourcerne på at gennemføre ændringer i det store fællesskab, dvs. i hele landet.

Opsummerende fra Jens Hvass: klimaplanen mangler omverdensperspektiv.

Jens Hvass foreslår på baggrund af Klaus Illums kommentarer om klimaplanen, at vi i vores høringssvar siger, at klimaplanen mangler et afsnit om hvad barriererne er i den kommunale kontekst i forhold til den nationale kontekst. Vores høringssvar skal måske indeholde en kommentar om hvor man fx mangler at gøre tydeligt, hvad det er man reelt kan gøre noget ved i København og hvad der ikke kan røres ved og som derfor ligger til national eller international handling.

Klaus Illum: hvis man skal lave en plan, der har nogen relation til virkeligheden, så skulle man altså sige at de her punkter i kataloget, dem må vi sætte ind over

for i kollektivet. Det er fx indsatsen over for den kollektive trafik. Det er en kollektiv handling og den skal vi altså sætte ind over for i løbet af de næste 15 år.

Kommentar fra Jens Hvass: før vi laver alt der der fancy i vores bygninger, så lad os da ændre vores livsstil. Vi skal måske ikke forsøge at opfylde vores behov for høje temperaturer i boligen eller på ferie-rejse hvert år, men dette skal måske ændres først før man begynder at ændre det hele med teknik. Det er Jens' pointe omkring den her klimaplan – at den også rækker ud og vil inddrage borgerne og forsøge at få dem med, så de også tager ansvar og blive opmærksomme på deres adfærd. Og selvom dette i klimaplanen kan ligne nullermænd i forhold til de store strukturelle ændringer på nationalt plan, så er det ikke lige meget.

Kommentar fra Kjeld A. Larsen: Foreslår at vi skal lede efter noget i det her udkast, som berører, at Københavns borgere skal ændre på deres livsstil. Derudover mangler rapporten nogle ting, som går ud over den traditionelle tænkning. Fx at man beder Københavns borgere om kun at bruge deres bil fire gange om ugen, for så vil folk selv løse hvordan de skal komme på arbejde den femte dag – og det vil rykke på adfærden og livsstilen.

Jens har en vision om 300 % CO₂-neutralitet, hvor de 100 % findes ved at hælde CO₂-en tilbage gennem planter og vegetation i resten af landet.

Klaus Illum påpeger at politikerne SKAL gøre noget fordi problemerne er kollektive

Hvis der ikke er et lederskab, som vil løse de problemer, som vitterligt er kollektive problemer, så sker der ikke noget, for man kan ikke delegerede det ud til den/de enkelte borgere at tage ansvar. Hvis man ikke tager det politiske ansvar for at løse det her, så løser det sig selv, for så vil borgerne gå på gaden og vælte regeringen eller de vil miste arbejde og der vil ske økonomiske konsekvenser - eller man får mindre vækst, der går ud over sundheden i samfundet.

Kommentar fra Søren Würtz: til høringssvaret må man jo lægge frem, hvor man synes der mangler større ambitioner og flere armbevægelser. Vi skal trække helt klart op i høringssvaret, hvor vi kan gøre noget i København og hvor det er vigtigt, at hele resten af landet skal gå med. Og der er jo masser af små steder i den her plan, hvor der er områder som skal løftes nationalt og ikke kun kommunalt/lokalt i København. Her kunne man samtidig sende høringssvaret til dem, som man gerne vil samarbejde om det.

Klaus Illum tilføjer: Vi bør i høringssvaret gøre opmærksom på at formulere de tiltag, der skal tages politisk, så vi formulerer det i den form, som man skal gøre det politisk. Vi skal stille det politisk op.

Tak for et godt møde – og tak til Klaus Illum!